

**OPERATÍVNE HODNOTENIE V SÚVISLOSTI
S VYKONANÍM ZMIEN V OPERAČNOM
PROGRAME ŽIVOTNÉ PROSTREDIE Z DÔVODU
IMPLEMENTÁCIE INICIATÍVY JEREMIE**

Bratislava, december 2009

OBSAH

<u>ÚVOD</u>	3
<u>1. IDENTIFIKÁCIA DÔVODOV VYUŽITIA INICIATÍVY JEREMIE V RÁMCI OPERAČNÉHO PROGRAMU ŽIVOTNÉ PROSTREDIE A ZHODNOTENIE DOSTUPNOSTI MALÝCH A STREDNÝCH PODNIKOV K FINANČNÝM ZDROJOM</u>	4
<u>2. MALÉ A STREDNÉ PODNIKY V PODMIENKACH SLOVENSKEJ REPUBLIKY</u>	4
<u>3. PROBLÉMY MALÝCH A STREDNÝCH PODNIKOV</u>	5
<u>4. FINANČNÝ NÁSTROJ JEREMIE V PODMIENKÁCH SLOVENSKEJ REPUBLIKY</u>	9
<u>5. DÔVODY VYUŽITIA INICIATÍVY JEREMIE V RÁMCI OPERAČNÉHO PROGRAMU ŽIVOTNÉ PROSTREDIE</u>	18
<u>6. PREHĽAD PROJEKTOV V OBLASTI OCHRANY OVZDUŠIA PODPORENÝCH V PROGRAMOVOM OBDOBÍ 2004 – 2006 V RÁMCI OP ZI Z HĽADISKA PODIELU SME'S NA CELKOVOM POČTE PRIJÍMATEĽOV</u>	20
<u>7. IDENTIFIKÁCIA AKTIVÍT VHODNÝCH NA VYUŽITIE V RÁMCI JEREMIE, ZHODNOTENIE PROJEKTOV A DOPADOV IMPLEMENTÁCIE INICIATÍVY JEREMIE NA PLNENIE CIEĽOV PRIORITNEJ OSI 3</u>	22
<u>8. IDENTIFIKÁCIA AKTIVÍT V RÁMCI PRIORITNEJ OSI 3 VHODNÝCH NA VYUŽITIE V RÁMCI JEREMIE</u>	25
<u>9. VPLYV INICIATÍVY JEREMIE NA PLNENIE CIEĽOV PRIORITNEJ OSI 3</u>	27
<u>10. ZHODNOTENIE DOPADOV IMPLEMENTÁCIE INICIATÍVY JEREMIE NA PLNENIE UKAZOVATEĽOV PRIORITNEJ OSI 3</u>	28
<u>11. NÁVRH ZMIEN OP ŽP A PROGRAMOVÉHO MANUÁLU OP ŽP V SÚVISLOSTI S IMPLEMENTÁCIOU INICIATÍVY JEREMIE</u>	30
<u>12. ZÁVER</u>	32

ÚVOD

Slovenská republika vstúpila do Európskej únie ako krajina, ktorej hrubý domáci produkt na obyvateľa dosahoval len 48 % priemeru vtedajšej EÚ-15. Strategický cieľ na roky 2007 – 2013, zadaný v Národnom strategickom referenčnom rámci, predstavuje nielen pokračovanie trendu konvergenzie k úrovni EÚ-15 z hľadiska ekonomickej výkonnosti, ale jeho naplnenie predpokladá uskutočnenie kvalitatívnych a štrukturálnych zmien potrebných na zvýšenie konkurencieschopnosti Slovenska a jeho regiónov a zvýšenie kvality života občanov SR.

Naplnenie dlhodobej vízie a dosiahnutie strategického cieľa v programovom období 2007 – 2013 znamená pre Slovenskú republiku nutnosť zvyšovať konkurencieschopnosť krajiny a jej regiónov rýchlejším tempom v porovnaní s tým, ako porastie konkurencieschopnosť Európskej únie, pričom zvolený smer rozvoja musí spĺňať podmienku vyrovnaného a trvalo udržateľného rozvoja v podmienkach globálnej ekonomiky.

Jednou zo spoločných iniciatív Európskej komisie, Európskej investičnej banky a Európskeho investičného fondu zameranej na podporu prístupu malých a stredných podnikateľov ku kapitálu v Slovenskej republike v programovom období 2007 - 2013 so zreteľom na napĺňanie cieľov Lisabonskej stratégie prostredníctvom štrukturálnych fondov je finančný nástroj JEREMIE.

Predmetom predloženého operatívneho hodnotenia je analýza možností a dopadov implementácie iniciatívy JEREMIE na Operačný program Životné prostredie, na jeho ciele a ukazovatele v programovom období 2001 - 2013. Hodnotenie bolo vykonané v súlade so štandardmi kvality hodnotenia v zmysle dokumentu Plán hodnotení Operačného programu Životné prostredie na programové obdobie 2007 - 2013 verzia 2.0.

1. IDENTIFIKÁCIA DÔVODOV VYUŽITIA INICIATÍVY JEREMIE V RÁMCI OPERAČNÉHO PROGRAMU ŽIVOTNÉ PROSTREDIE A ZHODNOTENIE DOSTUPNOSTI FINANČNÝCH ZDROJOV V PROSPECH MALÝCH A STREDNÝCH PODNIKOV

Operačný program Životné prostredie predstavuje základný programový dokument Slovenskej republiky na čerpanie pomoci z fondov Európskej únie pre sektor životného prostredia na roky 2007 – 2013.

Operačný program je financovaný spoločne z Európskeho fondu regionálneho rozvoja a Kohézneho fondu, pričom podľa článku 37 ods. 2 všeobecného nariadenia obsahuje samostatné prioritné osi pre každý z uvedených fondov a samostatný záväzok za každý fond. V súlade s článkom 35 ods. 1 všeobecného nariadenia je Operačný program vypracovaný na národnej úrovni.

Operačný program vychádza z výsledkov analýzy súčasnej environmentálnej situácie v Slovenskej republike, požiadaviek vyplývajúcich z environmentálneho acquis, vrátane prechodných období stanovených pre Slovenskú republiku v Zmluve o pristúpení k Európskej únii, platných právnych predpisov Európskej únie a medzinárodných dohovorov v oblasti životného prostredia, ako aj z nových smerníc a nariadení v oblasti životného prostredia, ktorých prijatie sa očakáva v priebehu programového obdobia 2007 - 2013 a povedie k potrebe zabezpečenia ich finančne náročnej implementácie. Stratégia Operačného programu vytvára podmienky pre konvergenciu SR k priemeru EÚ – 15 v oblasti environmentálnej infraštruktúry a ochrany životného prostredia. Zároveň významnou mierou prispieva k tomu, aby sa celková konvergencia ekonomiky Slovenskej republiky k priemeru EÚ – 15 uskutočňovala cestou trvalo udržateľného rozvoja. Globálnym cieľom Operačného programu Životné prostredie je zlepšenie stavu životného prostredia a racionálneho využívania zdrojov prostredníctvom dobudovania a skvalitnenia environmentálnej infraštruktúry SR v zmysle predpisov EÚ a SR a posilnenie efektívnosti environmentálnej zložky trvalo udržateľného rozvoja.

2. MALÉ A STREDNÉ PODNIKY V PODMIENKACH SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Významnou súčasťou ekonomík sú vo vyspelých krajinách malé a stredné podniky (MSP). Podľa odporúčania Komisie 2003/361/ES zo 6. mája 2003 o definícii malých a stredných podnikov (Ú. v. ES L 124, 20.5.2003, s. 36) tvoria kategóriu mikro, malých a stredných podnikov (MSP) podniky, ktoré zamestnávajú menej ako 250 osôb a ktorých ročný obrat nepresahuje 50 miliónov EUR a/alebo celková ročná súvaha nepresahuje 43 miliónov EUR.

V krajinách OECD reprezentujú MSP viac ako 95 % celkového počtu všetkých podnikov, pričom ich podiel na zamestnanosti sa pohybuje v priemere okolo 60 – 70 %. Z tohto hľadiska je možné konštatovať, že kvantitatívny podiel MSP v slovenskej ekonomike je porovnateľný s vyspelými krajinami: cca 99 % všetkých podnikov tvoria MSP, ktorých podiel na zamestnanosti dosiahol ku koncu roka 2001 úroveň 59,2 %.

Kategória MSP je považovaná za najpružnejšiu, najefektívnejšiu, najprogresívnejšiu, a teda aj najpodstatnejšiu súčasť ekonomiky. Z tohto dôvodu krajiny EÚ, ale aj iné rozvinuté krajiny, venujú stavu MSP maximálnu pozornosť a sústavne prijímajú opatrenia na jeho rozvoj. Štatistiky svedčia o tom, že podpora MSP je významnou súčasťou celkovej hospodárskej stratégie ekonomicky vyspelých krajín. Hlavne po prvom ropnom šoku na konci 60-tych rokov a hospodárskej recesii v prvej polovici 70-tych rokov sa ukázalo, že väčšia pružnosť malých a stredných podnikov im umožňuje rýchlejšie prekonať následky kríz celých odvetví a odštartovať nevyhnutné štrukturálne zmeny. Štatistiky z posledných rokov dokazujú, že malé a stredné podniky v krajinách EÚ predstavujú 80 - 99 % podnikateľských subjektov, tvoria 45 - 75 %-ný podiel na zamestnanosti a produkujú 40 - 60 % hrubého domáceho produktu.

Funkcia malých a stredných podnikov pri udržiavaní existujúcich pracovných miest a tvorbe nových pracovných príležitostí je nesporná. Sú schopné lepšie sa vyrovnáť s výkyvmi v dopyte. Vysoký podiel kvalifikovaných odborníkov a priamejšie pracovné vzťahy umožňujú vyššiu rezistenciu malých a stredných podnikov voči zmenám v zamestnanosti podniku.

3. PROBLÉMY MALÝCH A STREDNÝCH PODNIKOV

Oproti veľkým podnikom sa MSP vyznačujú niekoľkými hlavnými konkurenčnými nevýhodami, ktoré vyplývajú z podstaty MSP ako takého. Štandardné konkurenčné nevýhody MSP sú najmä:

- **Obmedzený prístup k úverovým zdrojom** - získavanie komerčných úverov je pre MSP ťažké.
- Nevýhody vyplývajúce z **vysokej administratívnej náročnosti** fungovania malých a stredných podnikov a **finančných bariér vzťahujúcich sa k začínajúcim podnikom**.

Malé a stredné podniky v Slovenskej republike sú obzvlášť znevýhodnené. Neštandardné nevýhody vyplývajú zo špecifických podmienok pre podnikanie v SR a sú to predovšetkým:

- **Vysoké odvodové zaťaženie MSP**, vzhľadom na typ rozvoja v podmienkach Slovenska, založený na vysokej náročnosti na pracovnú silu a mzdy, ktorá sa okrem daňového zaťaženia prejavuje aj **vo vysokej úrovni odvodov**.
- **Zložitá, neprehľadná a často sa meniacia legislatíva**, ktorá prehlbuje štandardnú nevýhodu MSP – vysokú administratívnu zaťaženosť.

- ❑ **Nefunkčný kapitálový trh.** Kapitálové financovanie predstavuje jeden z tradičných nástrojov rozvoja podnikov, vrátane MSP. MSP sú odkázané výlučne na financovanie rozvoja z kumulovaných vlastných zdrojov.

Kľúčovým problémom slovenských podnikov je ešte stále malá dostupnosť finančných zdrojov. Nedostatok zdrojov je základnou bariérou pre rozvoj dynamického podnikania, na strane druhej predstavuje významnú príležitosť pre kapitálový trh vyplniť medzeru medzi dopytom týchto podnikov po finančných zdrojoch a nižšou ochotou financovať tento druh aktivít zo strany tradične konzervatívnejších bánk.

Finančné potreby sa delia z hľadiska príčin ich vzniku na potreby vznikajúce pri založení podniku a pri jeho činnosti a ďalšom rozvoji. Veľmi podstatné je zosúladiť tieto potreby finančných zdrojov s aktuálnymi možnosťami. Financie sa vyznačujú značnou obmedzenosťou, ktorá sa následne prejavuje v ich cene.

Európsky investičný fond na základe mandátu od Európskej komisie v roku 2006 realizoval v členských a prístupových krajinách EÚ analýzu nedostatku trhu v oblasti financovania malých a stredných podnikov (tzv. Gap Analýza). Účelom analýzy bolo zistiť medzery medzi ponukou a dopytom po inovatívnych finančných nástrojoch na trhu. Cieľom v rámci JEREMIE je teda zistiť medzery medzi potenciálnym dopytom po produktoch finančného inžinierstva na podporu MSP a mikroúverových operáciách a existujúcou ponukou týchto produktov zo strany domácich špecializovaných finančných sprostredkovateľov. Vypracovanie Gap Analýzy je podmienkou Európskej komisie (DG COMP a DG REGIO) pre začatie úspešnej implementácie iniciatívy JEREMIE. Táto analýza sa realizovala aj na Slovensku, pričom sa zistili predovšetkým nasledujúce zlyhania trhu v súvislosti s prístupom MSP ku kapitálu v Slovenskej republike:

Za hlavné dôvody nedostatočného prístupu k finančným zdrojom možno považovať:

- ❑ nízky objem poskytovaných finančných zdrojov pre samostatne zárobkovo činné osoby a start-up podniky,
- ❑ nízky podiel domácich úverov a garancií poskytnutých MSP na HDP,
- ❑ nízky podiel faktoringu na HDP (v porovnaní s priemerom EÚ-25),
- ❑ nízky podiel investícií rizikového kapitálu na HDP,
- ❑ nízky podiel výdavkov na výskum a vývoj z HDP,
- ❑ neexistencia medzi podnikovej kooperácie v oblasti transferu technológií,
- ❑ neexistujúca sieť obchodných anjelov (*business angels*).

Niektoré z uvedených problémov by bolo možné redukovať využitím revolvingových nástrojov, ktoré sa v Európskej únii realizujú v rokoch 2007 – 2013 v rámci iniciatívy JEREMIE. Ide o tieto nástroje:

- ❑ mikropôžičkové garančné schémy cielené na start-up podniky,
- ❑ sociálne mikropôžičkové schémy,

- ☐ portfóliové pôžičkové garančné schémy pre MSP,
- ☐ Slovenský Seed Capital Fond, Slovenský Rozvojový Rastový Fond, menšie investície do kvalitných zámerov súkromných fondov rizikového kapitálu,
- ☐ faktoringová podporná schéma,
- ☐ Fond duševného vlastníctva.

Na odstránenie vyššie uvedených zlyhaní trhu v rámci štruktúry JEREMIE v rokoch 2007 – 2013 bol na základe výsledkov Gap Analýzy vypracovaný návrh investičného portfólia.

Pri optimálnom riešení sa navrhovalo využiť v súlade s Gap Analýzou v rámci štruktúry JEREMIE v rokoch 2007 – 2013 tieto revolvingové nástroje :

- ☐ mikroúverová garančná schéma pre začínajúce podniky;
- ☐ sociálne mikroúvery;
- ☐ portfóliové záručné schémy pre MSP;
- ☐ záručná schéma na podporu aktivít v oblasti faktoringu;
- ☐ fondy rizikového kapitálu;
 - ☐ Fond zárodočného kapitálu;
 - ☐ Fond rozvojového kapitálu;
 - ☐ menšie investície do rizikových fondov;
- ☐ fond duševného vlastníctva (IP Fund);
- ☐ budovanie siete Business Angels (BANs);
- ☐ Fond na stimulovanie pripravenosti investícií (VC: Private).

V oblasti úverového financovania napriek súčasnej existencii vysokej likvidity nedochádza k uspokojeniu dopytu po úveroch. Ako riešenie boli navrhnuté portfóliové záručné schémy pre MSP. Vychádza sa z predpokladu, že asi 10 % MSP, ktoré pôsobia na Slovensku (asi 430 000), uskutočňujú investície a teda je možné predpokladať poskytnutie 43 000 úverov v priemernej výške 50 000 EUR za obdobie 2007 – 2013. Pri predpokladanom ručení vo výške 50 % a straty vo výške 10 % by kapitál potrebný na záručné schémy dosiahol výšku cca 110 mil. EUR.

Gap Analýza navrhla v rámci štruktúry JEREMIE pre programové obdobie 2007 – 2013 príslušné revolvingové nástroje pokrývajúce medzeru na trhu. Pri identifikácii tejto medzery sa vychádzalo z vývoja slovenskej ekonomiky v porovnaní s európskymi krajinami, predovšetkým rastu HDP vo vzťahu k potrebe rozšírenia bankových činností. Vychádzalo sa pritom z predpokladanej vysokej korelácie medzi úrovňou HDP a rozsahom finančného sprostredkovania v krajine. Po vyplnení identifikovanej medzery na trhu by mala nastať rovnováha medzi štandardom trhovej ekonomiky, koncentráciou podnikateľskej štruktúry a výškou intervencie zo strany bánk pri financovaní ekonomiky.

V zmysle Gap Analýzy sa v prípade portfóliových záručných schém pre MSP očakáva možný dopad na trh až vo výške 10 – 15-násobku výšky záručného fondu. Takýto dosah

predstavuje existujúci potenciál, jeho reálna potreba však závisí od absorpčnej kapacity daného sektora. Ale aj tento údaj dokazuje, že využitie inovatívnych finančných nástrojov je oveľa výhodnejšie ako časovo a objemovo obmedzené pridelovanie prostriedkov priamou formou. Tieto záručné schémy majú vyriešiť neuspokojený dopyt po kapitáli v podmienkach súčasnej existencie celkovej vysokej likvidity bánk.

Na podporu malých začínajúcich podnikov sa zameriava mikroúverová záručná schéma pre začínajúce podniky, ktorá by mala priniesť zlepšenie podmienok, ako sú nižšie zábezpeky, možnosť odkladu splácania istiny, zvýhodnený úrok a nižšie poplatky. Mikropôžičky predstavujú úvery vo výške do 25 000 EUR.

V prípade rizikového kapitálu sa očakáva zvýšenie objemu finančných prostriedkov vo výške 60 mil. EUR od ďalších investorov a v prípade fondu duševného vlastníctva sa očakáva, že tento fond bude samostatne financovateľný z externých alebo súkromných zdrojov. Aj tieto odhady sú len indikatívne a ich konečná podoba závisí od štúdie uskutočniteľnosti (feasibility study).

Výrazný vplyv na dostupnosť finančných zdrojov prostredníctvom bankových úverov má taktiež finančná kríza. Európska komisia kladie veľký dôraz na program pôžičiek pre malé a stredné podniky najmä v tomto období. Považuje ich za pilier hospodárstva EÚ a preto komisia i jednotlivé členské štáty prijímajú opatrenia v snahe uchrániť pracovné miesta a stimulovať produkciu. Podľa odhadov EK totiž hrozí, že v súčasnom období hospodárskej krízy do konca roka 2009 v EÚ zanikne okolo 200-tisíc podnikov. Prístup malých a stredných podnikov k úverom a k private equity investíciám je nevyhnutný pre zdravý a dlhodobý perspektívny vývoj ekonomiky a musí byť podporený najmä v súčasných podmienkach globálnej finančnej krízy.

Slovenská záručná a rozvojová banka, a. s., (SZRB) na podporu riešenia situácie, vzniknutej v dôsledku finančnej krízy, poskytuje pre MSP spotrebné úvery za výhodnejších podmienok oproti komerčným bankám. Za týmto účelom poskytuje SZRB tzv. „mikropôžičky“ do výšky cca 50 tis. € (1,5 mil. SKK), pričom ručenie rieši so žiadateľom individuálne a tiež nevyžaduje históriu subjektu. To znamená, že žiadateľ pred požiadaním nemusí podnikáť stanovené obdobie, ako je to napr. v podmienkach komerčných bánk. Poskytovaním mikropôžičiek prostredníctvom Mikropôžičkového programu sa zaoberá aj Národná agentúra pre rozvoj malého a stredného podnikania (NARMSP). Táto poskytuje prostredníctvom svojich regionálnych zastúpení pôžičky vo výške od 1,66 tis. € do 50 tis. € za obdobných podmienok ako SZRB.

Čo sa týka alokovania čiastky z Operačného programu Životné prostredie prostredníctvom finančného nástroja JEREMIE, je potrebné rešpektovať čl. 44 nariadenia Rady (ES) č. 1083/2006, v súlade s ktorým môžu byť výdavky na operácie, obsahujúce príspevky na podporu nástrojov finančného inžinierstva, financované iba zo štrukturálnych fondov. V prípade OPŽP teda implementácia finančného nástroja JEREMIE prichádza do úvahy iba v prípade prioritných osí financovaných z Európskeho fondu regionálneho rozvoja, konkrétne v prípade prioritnej osi 3 Ochrana ovzdušia a minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy, kde prostriedky budú smerovať na podporu malých a stredných podnikov, ktoré využijú prostriedky na ochranu ovzdušia, t. j. na zníženie emisií znečisťujúcich látok do ovzdušia, v rámci svojich technických opatrení alebo technologických procesov.

4. FINANČNÝ NÁSTROJ JEREMIE V PODMIENKÁCH SLOVENSKEJ REPUBLIKY

V rámci prvej fázy implementácie iniciatívy JEREMIE 2006-2007 Európska komisia, Generálne riaditeľstvo pre regióny (DG Regio) poverila EIF uskutočniť prípravné hodnotenie rozdielov medzi ponukou a dopytom a súvisiace zlyhania trhu v regiónoch, a navrhnúť opatrenia, ktoré budú prijaté. Informácie o regionálnom rozvoji oblastí a strategických usmernení je k dispozícii na internetovej stránke GR Regio.

Európska komisia (EK) vo svojom oznámení zo dňa 29. 6. 2006 k zasadnutiu Európskej rady, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov pod názvom „Implementácia Lisabonského programu Spoločenstva: financovanie rastu MSP (malých a stredných podnikov) – zvyšovanie európskej hodnoty“ uvádza, že „partnerstvo pre rast a zamestnanosť závisí od európskych malých a stredných podnikov, ktoré, naplňajúc svoj potenciál, sú kľúčové pre rozvoj podnikania, konkurencie a inovácií, a ktoré vedú k trvalo udržateľnému rastu a rozvoju“. EK v tomto oznámení taktiež konštatuje, že budúcnosť konkurenčnej schopnosti Európy závisí od jednotného, otvoreného a konkurenčného finančného trhu, ktorý zahŕňa aj rizikový kapitál a najmä tú časť trhov rizikového kapitálu, ktorý sa vo všeobecnosti označuje ako rizikový kapitál na podnikanie. Pre podnikateľov, ktorí chcú dosiahnuť rast, sa externé financovanie stáva nevyhnutnosťou v prípade, ak vyčerpali svoj počiatočný kapitál.

Finančné potreby malých a stredných podnikateľov (MSP) sú rôzne, preto je potrebné uľahčiť prístup MSP k rizikovému kapitálu a úverovému financovaniu prostredníctvom rôznych nástrojov.

Rizikový kapitál súvisí s financovaním vlastného kapitálu spoločností s predpokladaným citelným vysokým rastovým potenciálom v začiatkových etapách ich rastu. Dopyt po rizikovom kapitáli obyčajne tvoria spoločnosti s rastovým potenciálom, ktoré nemajú dostatočný prístup na kapitálové trhy, zatiaľ čo ponuku rizikového kapitálu tvoria investori, ktorí sú ochotní prevziať vysoké riziko ako protihodnotu za potenciálne nadpriemernú návratnosť investovaného vlastného kapitálu. Investície tohto druhu sa v Európe odhadujú na menej ako 10 % z celkového počtu v Spojených štátoch. Európa má podľa EK príliš málo takýchto investícií, práve tak, ako má príliš málo súkromných investičných kapitálových prostriedkov, ktoré sa investujú v počiatočnom štádiu.

Banky a záručné inštitúcie v Európe majú skúsenosti s financovaním v etape rozvoja MSP. Tento rozvoj je potrebné zhodnotiť s cieľom zabezpečenia rastu a zamestnanosti. Nové požiadavky na kapitálovú primeranosť bánk (tzv. „Bazel II“) podporujú tendenciu bánk zamerať sa na potrebu dôkladného zhodnotenia rizík klientov. Vytvára sa tým nové prostredie, v ktorom európske MSP musia byť v úzkom kontakte s finančnými inštitúciami.

Záujem EK o využívanie inovatívnych finančných nástrojov v súvislosti s dosahovaním cieľov Lisabonskej stratégie je vyjadrený v strategických usmerneniach Spoločenstva, v nariadeniach 1080/2006, 1083/2006 a 1828/2006 pre štrukturálne fondy na roky 2007 – 2013, ale najmä iniciatívou JEREMIE.

JEREMIE (Joint European REsources for Micro and Medium Enterprises - Spoločné európske zdroje pre malé a stredné podniky) je spoločnou iniciatívou EK, Európskej investičnej banky (EIB) a Európskeho investičného fondu (EIF) zameranou na podporu prístupu MSP ku kapitálu v regiónoch EÚ v programovom období 2007 - 2013, najmä v oblasti výskumu a vývoja a podpory naplňovania cieľov Lisabonskej stratégie prostredníctvom štrukturálnych fondov. V spolupráci s riadiacimi orgánmi a inými participujúcimi finančnými inštitúciami sa má prostredníctvom tejto iniciatívy dosiahnuť:

- zlepšenie podmienok financovania nových a začínajúcich podnikov formou úverov (vrátane mikropôžičiek), majetkovej účasti, rizikového kapitálu a záruk, ako aj formou adekvátnej organizačnej a technickej asistencie;
- zlepšenie koordinácie tejto oblasti tak na národnej ako aj na regionálnej úrovni a zlepšenie prenosu najlepších postupov a skúseností v tejto oblasti (good practices a transfer of knowledge);
- prispieť k efektívnejšiemu využívaniu verejných zdrojov v rámci programov financovaných zo štrukturálnych fondov EÚ a verejných rozpočtov členských štátov.

JEREMIE vytvára rámec spolupráce so špecializovanými finančnými inštitúciami – EIB a EIF, ktoré majú pomôcť v oblasti expertíz a zlepšenia prístupu k rizikovému kapitálu. Ak sa členské štáty rozhodnú, že chcú využiť rámec JEREMIE, mali by alokovať v programovom období 2007 – 2013 zdroje z operačných programov v súlade s príslušnými nariadeniami do holdingového fondu.

Doterajší vývoj v oblasti prípravy hodnotenia inovatívnych finančných nástrojov v Slovenskej republike

Predvstupová pomoc a programové obdobie 2004 – 2006

V rámci uplatňovania inovatívnych finančných nástrojov v predvstupovom období Národná agentúra pre rozvoj malého a stredného podnikania (NARMSP) spravovala v priebehu rokov 1991 – 2003 finančné prostriedky z finančných memoránd programu PHARE a k nim prislúchajúce finančné prostriedky zo štátneho rozpočtu (ŠR). Tieto prostriedky boli využité na programy orientované na rozvoj MSP: podporný úverový program – v rámci programu bolo poskytnutých 1192 úverov v celkovom objeme 3,95 mld. Sk, malú pôžičkovú schému – v rámci tejto schémy bolo poskytnutých 134 úverov v celkovom objeme 72,37 mil. Sk, mikropôžičkovú schému – celkovo bolo poskytnutých 1402 mikropôžičiek v celkovej výške 606 mil. Sk, záručnú schému – v rámci schémy bolo poskytnutých 109 záruk v objeme 206 mil. Sk a program rizikového kapitálu – na základe tohto programu vznikol v roku 1995 Fond štartovacieho kapitálu.

Dňa 30. 6. 2005 bolo podpísané memorandum o porozumení medzi EK, Ministerstvom hospodárstva SR a NARMSP, v ktorom bolo dohodnuté, že prostriedky (prostriedky z predvstupového programu PHARE), ktoré sa vrátia späť na účty NARMSP, budú využité na ďalší rozvoj MSP.

V programovom období 2004 – 2006 bola zo štrukturálnych fondov využitá len forma priamej nenávratnej pomoci pri celkovej alokácii pre SR 62,5 mld. Sk, čo predstavuje 1,64 mld. EUR pri kurze 38 SKK/EUR. Celkový záväzok finančných prostriedkov všetkých programových dokumentov štrukturálnych fondov na programové obdobie 2004 – 2006 predstavuje k 31. 12. 2006 sumu 44,8 mld. Sk, čo je 1,2 mld. EUR pri kurze 38 SKK/EUR.

Programové obdobie 2007 - 2013

V programovom období 2007 – 2013 bolo pre Slovenskú republiku z rozpočtu EÚ vyčlenených v bežných cenách na cieľ Konvergencia a cieľ Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť 11,1306 mld. EUR vo forme záväzkov. V súvislosti so snahou SR o čo najefektívnejšie využitie alokovaných finančných prostriedkov je žiaduce pri čerpaní prostriedkov využívať pre ziskovo orientované projekty MSP okrem priamej formy pomoci (štandardných grantových schém) aj nepriame formy – inovatívne finančné nástroje (IFN), resp. nástroje finančného inžinierstva. V zmysle článku 44 nariadenia 1083/2006 ide o tieto nástroje finančného inžinierstva: záručné fondy, úverové fondy, rizikové kapitálové fondy a fondy rozvoja miest.

Na základe úlohy C.30. uznesenia vlády SR č. 832 z 19. 10. 2005 (k Návrhu Národného strategického referenčného rámca 2007 – 2013 (1. verzia)) vypracovalo Ministerstvo financií SR „Návrh inovatívnych finančných nástrojov pre Národný strategický referenčný rámec 2007 – 2013“, ktorý vláda SR schválila uznesením č. 921 zo dňa 23. 11. 2005. Išlo o koncepčný materiál, ktorý vytvoril priestor pre detailnejšie rozpracovanie inovatívnych finančných nástrojov, pričom sa v dokumente navrhli predovšetkým nasledovné formy nepriamej pomoci:

- ☐ záručné schémy na úvery pre MSP;
- ☐ schémy na podporu začínajúcich podnikateľov;
- ☐ zvýhodnené úvery;
- ☐ technickú pomoc pri tvorbe projektov PPP (verejno-súkromného partnerstva).

Výskum na peňažnom a finančnom trhu SR a následné analýzy preukázali neefektívne fungovanie trhu v niektorých trhových segmentoch. Najväčšie zlyhania nastávajú pri novozačínajúcich MSP z hľadiska nemožnosti preukázať a zdokladovať podnikateľskú históriu a zabezpečenia návratnosti obzvlášť v prvých rokoch investovania. Komerčný sektor nepokrýva dostatočne finančné požiadavky klientov (predovšetkým niektoré rizikové segmenty klientov), takisto nie je ochotný poskytovať zdroje na sofistikované investície a výrobu s dlhodobou návratnosťou, s dlhším odkladom splátok istiny a úrokov. Vyššie uvedené skutočnosti predstavujú z hľadiska komerčných bánk vysoké kreditné riziko.

Zlyhanie trhu nastáva aj v prípade malých podnikateľov, ktorí požadujú od banky len veľmi nízku finančnú angažovanosť (max. niekoľko mil. Sk). Táto klientela nie je uspokojená zo strany komerčných bánk kvôli vysokým transakčným nákladom. Zvlášť výrazné je toto zlyhanie v prípade, keď ide o financovanie transferu poznatkov do výrobnjej praxe a financovanie počiatočných štádií technologických firiem so značným potenciálom rastu a zvyšovania trhového podielu.

Z hľadiska intervencie štátu vzniká potreba využívania okrem priamej pomoci formou grantov aj nepriamej pomoci. Na základe údajov zo Správy o poskytnutej štátnej pomoci v Slovenskej republike v rokoch 2001 – 2006 bola podľa účelu poskytnutá štátna pomoc pre MSP v objeme 1 873,49 mil. Sk. Najvyšší objem bol poskytnutý v roku 2006 vo výške 1 551,61 mil. Sk, avšak v rokoch 2003 – 2004 nebola poskytnutá žiadna štátna pomoc pre uvedený účel. Uvedená štátna pomoc bola v roku 2006 poskytnutá len v rámci kategórie A, čo znamená formou dotácie, resp. prostredníctvom daňového systému alebo systému sociálneho zabezpečenia. Slovenská republika ostatné formy štátnej pomoci uvedené v kategóriách B (podielová účasť), C (úvery so zvýhodnenou úrokovou sadzbou) a D (záruky) v roku 2006 nevyužila.

V nadväznosti na vyššie uvedený koncepčný materiál predložilo Ministerstvo financií SR na rokovanie vlády SR v októbri 2006 materiál „Návrh inovatívnych finančných nástrojov pre NSRR na roky 2007 - 2013 (II. etapa)“ v obmedzenej podobe bez väzieb na operačné programy. Tento dokument už obsahoval súbor schém inovatívnych finančných nástrojov, ako sú napr. záruky, konvertibilné úvery, návrhy fondov rizikového kapitálu, teda nástroje v podobnej štruktúre, v akej ich predstavuje iniciatíva JEREMIE. Vláda SR tento materiál schválila uznesením č. 836 z 8. 10. 2006.

EIF na základe mandátu od EK (Directorate General for Competition – DG COMP a Directorate General for Regional Development – DG REGIO) realizoval v členských a prístupových krajinách EÚ Analýzu nedostatkov trhu v oblasti financovania MSP (tzv. Gap Analýza) ako podmienku EK (DG COMP a DG REGIO) pre úspešnú implementáciu programu JEREMIE. Táto analýza sa realizovala aj na Slovensku koncom roka 2006 a jej výsledky boli prezentované dňa 15. 12. 2006. Následne bola táto analýza predložená na pripomienkové konanie a schválená všetkými zainteresovanými rezortmi. Výsledná Gap Analýza je sprístupnená na internetovej stránke MF SR. (podrobnejšie v časti 3)

Uznesením vlády č.1005 zo 6.12.2006 bol schválený návrh Národného strategického referenčného rámca (NSRR) na obdobie 2007 - 2013, v ktorom sa v časti Koordinácia medzi operačnými programami a príspevkami s EIF a inými finančnými nástrojmi problematikou inovatívnych finančných nástrojov (JEREMIE) zaoberá príloha č. 8. Súčasne v decembri 2006 boli vládou SR schválené návrhy operačných programov na obdobie 2007 - 2013 s indikatívnymi alokáciami vyčlenenými pre IFN.

Prehľad za jednotlivé operačné programy aktualizované v priebehu roka 2007 bol nasledovný:

V rámci Operačného programu Informatizácia spoločnosti 50 mil. EUR na inovatívne finančné nástroje z Európskeho fondu regionálneho rozvoja. Najväčší priestor pre inovatívne finančné nástroje v OP Informatizácia spoločnosti je v prioritnej osi 3 Zvýšenie prístupnosti k širokopásmovému internetu.

V rámci OP Bratislavský kraj sa predpokladá alokácia 3 mil. EUR na IFN z ERDF. Najväčší priestor pre IFN v rámci tohto OP je v prioritnej osi 2 Inovácie a informatizácia, na ktorú je alokovaných až 25 mil. EUR.

Na inovatívne finančné nástroje bolo v Operačnom programe Výskum a vývoj navrhnutých 130 mil. EUR z ERDF na prioritnú os 1 Výskum a vývoj a prioritnú os 2 Výskum a vývoj v Bratislavskom kraji. Na základe aktualizácie Operačného programu bola suma vyčlenená na IFN zredukovaná na objem 80 mil. EUR.

Vo vláde SR schválenom dokumente je navrhnutých 20 mil. na IFN z ERDF v rámci OP Životné prostredie na prioritnú os 2 Ochrana pred povodňami a prioritnú os 5 Ochrana a regenerácia prírodného prostredia a krajiny. Na základe aktualizácie OP bola táto suma stiahnutá a súčasný návrh OP nepočíta s objemom pre IFN. Napriek tomu došlo k presunom prostriedkov v navrhovanom OP a v rámci prioritnej osi 3 Ochrana ovzdušia, ozónovej vrstvy a minimalizácia nepriaznivých vplyvov klimatických zmien vrátane je indikovaná suma 180 mil. EUR. Práve z tejto sumy bolo uvažované podporiť IFN. Dôvodom je spôsob použitia prostriedkov – je potrebné si uvedomiť, že IFN nijakým spôsobom nespochybňujú ciele OP, ktoré sa majú dosiahnuť, ale navrhujú alternatívne riešenie pre nástroje, ktorými sa stanovené ciele majú dosiahnuť.

Postup implementácie iniciatívy JEREMIE v Slovenskej republike v programovom období 2007 – 2013

Uznesením vlády č. 785 z 19.9.2007 bol schválený „Návrh postupu implementácie JEREMIE v Slovenskej republike v programovom období 2007 – 2013“. V bode C.1. uvedeného uznesenia vlády bolo uložené ministrovi financií v spolupráci s podpredsedom vlády pre vedomostnú spoločnosť, európske záležitosti, ľudské práva a menšiny, podpredsedom vlády a ministrom školstva, ministrom hospodárstva, ministrom výstavby a regionálneho rozvoja a ministrom životného prostredia rozpracovať alternatívy implementácie iniciatívy JEREMIE a predložiť na rokovanie vlády príslušné implementačné dokumenty k iniciatíve JEREMIE do 31.1.2008.

Uvedená úloha bola splnená v decembri 2008, kedy minister financií predložil na rokovanie vlády návrh na výber alternatívy implementácie holdingového fondu na základe rozpracovaných alternatív implementácie Iniciatívy JEREMIE v Slovenskej republike v programovom období 2007 – 2013 a návrh implementačných dokumentov k Iniciatíve JEREMIE.(www.vlada.sk) .

V zmysle legislatívy EÚ je možné pri implementácii JEREMIE postupovať troma spôsobmi:

- ☐ vyhlásením verejného obstarávania na manažéra vytvoreného holdingového fondu
- ☐ priamym zverením správy prostriedkov holdingového fondu Európskemu investičnému fondu ako inštitúcii EÚ alebo
- ☐ prijatím národnej legislatívy, ktorou by sa určila národná finančná inštitúcia oprávnená čerpať prostriedky fondov EÚ ako správca prostriedkov holdingového fondu.

ALTERNATÍVA č. 1

Zadanie verejnej zákazky v súlade so zákonom č. 25/2006 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len zákon o verejnom obstarávaní)

Táto alternatíva jasne hovorí o nutnosti výberu holdingového fondu, resp. sprostredkovateľa konkrétného finančného nástroja formou výberu na základe zákona o verejnom obstarávaní. Pri tejto alternatíve vzhľadom na jej transparentnosť by podľa pravidiel Európskej komisie pre štátnu pomoc pri výbere holdingového fondu nešlo o štátnu pomoc. V rámci medzinárodného tendra je možné predpokladať vytvorenie konzorcia domácich finančných sprostredkovateľov, zameraných na oblasť záručných schém a rizikového kapitálu za spoluúčasti nadnárodného manažéra (SZRB, NARMSP, EIF, Kreditanstalt für Wiederaufbau a pod.). Dôležité je, že v prípade výberu subjektu ako holdingového fondu, zodpovednosť voči riadiacim orgánom za implementáciu prostriedkov štrukturálnych fondov pri tomto riešení prechádza na úspešného uchádzača.

ALTERNATÍVA č. 2A

Priame zadanie EIF – holdingový fond predstavuje účet MF SR otvorený v Štátnej pokladnici a dispozičné právo k nemu má EIF.

Alternatíva č. 2A bola rozpracovaná v spolupráci s Úradom vlády SR. Implementačná časť alternatívy korešponduje s návrhom, ktorý je spracovaný podľa alternatívy 2B. Rozpracovanie tejto alternatívy sa týka hlavne otázok nastavenia vzťahov vrcholového manažmentu Jeremie Holding Fondu (JHF), t. j. investičnej rady vo vzťahu k spoločnosti s osobitným účelom (SPV), a ďalej mechanizmu úvodnej fázy toku peňazí od riadiacich orgánov prostredníctvom EIF na JHF.

Pre ustanovenie JHF je nutné spracovať sadu dokumentov a technických predpokladov, z ktorých sa alternatíva 2A zaoberá len tými, ktoré nie sú obsahom alternatívy 2B, alebo ich obsah sa vysvetľuje rozdielne.

1. Pozícia investičnej rady

Investičná rada bude predstavovať pre EIF jediného partnera pre strategické a operačné otázky v spojitosti s riadením JHF. Investičná rada pozostáva z členov-zástupcov riadiacich orgánov, ktoré prispievajú do JHF.

Príprava sa bude zabezpečovať v úzkej spolupráci s EIF. Okrem zástupcov riadiacich orgánov sú v rade zastúpení expertní členovia z oblasti firemného manažmentu. EIF môže určiť najviac dvoch zástupcov, ktorí môžu participovať na rokovaní rady ako pozorovatelia. Minister financií zriadi investičnú radu v zmysle úlohy C.2 návrhu uznesenia vlády SR vrátane menovania členov investičnej rady.

Činnosť Investičnej rady bude upravená osobitným štatútom a rokovacím poriadkom, ktorý bude predmetom osobitnej prílohy.

Rozhodnutia investičnej rady sa budú zameriavať hlavne na:

- schvaľovanie podnikateľských plánov a ich dodatkov, ktoré definujú všeobecnú stratégiu a nástroje, ktoré majú byť uplatnené v procese riadenia a implementácie JHF,
- schvaľovanie investičnej stratégie vo vzťahu k finančným sprostredkovateľom navrhnutých EIF vo vzťahu k výkonu povinností podľa zmluvy,
- polročné vyhodnocovanie pokroku a stratégie JHF a schvaľovanie správ s detailným rozpisom aktivít a výkonov JHF,
- schvaľovanie a úprava smerníc vo vzťahu k spolufinancovaniu od ďalších subjektov,
- schvaľovanie nákladov na manažment v spojení so službami a aktivitami vykonávanými pre súčasné a očakávané činnosti.

Ďalšie úlohy investičnej rady zahŕňajú:

- monitorovanie aktivít JHF a hodnotenie ukazovateľov podľa podnikateľského plánu a podľa monitorovacieho programu,
- zabezpečenie odporúčení pre EIF pre oblasť budúceho rozvoja,
- príprava podkladov pre spoločný monitorovací výbor pre vedomostnú ekonomiku.

Pre kvalitné plnenie úloh investičnej rady sa ustanovuje výkonný sekretariát, ktorého náklady sú uhrádzané z JHF podľa rozhodnutia a schválenia investičnou radou. Sídlo sekretariátu investičnej rady je MF SR. Takéto riešenie je potrebné aj pre synergiu so spoločným monitorovacím výborom pre vedomostnú ekonomiku. Cieľom vytvorenia spoločného monitorovacieho výboru pre tri operačné programy (OP Konkurencieschopnosť a hospodársky rast, OP Výskum a vývoj a OP Informatizácia spoločnosti) je lepšia koordinácia strategickej priority NSRR Vedomostná ekonomika.

Investičnú radu je nutné určiť už v prípravnom procese tvorenia JHF a na tento účel je potrebné zriadiť prípravný výbor s úlohou zabezpečiť potrebné dokumenty a technické, organizačné, administratívne a iné predpoklady pre činnosť. V prípade mandátu, úlohu prípravného výboru zohrá sekretariát investičnej rady v spolupráci s poverenými pracovníkmi riadiacich orgánov prispievajúcich do JHF.

JHF/SPV bude zaviazaný plniť rozhodnutia investičnej rady so zapracovaním mechanizmu vzťahov podľa osobitnej úpravy.

2. Zmluva o financovaní

Zmluva o financovaní sa uzatvára medzi jednotlivými riadiacimi orgánmi a EIF.

Určuje:

- definície a výklad pojmov,
- presný účel a podmienky,
- definíciu JHF,
- spôsob budúceho financovania vo vzťahu k jednotlivým produktom JHF,
- postavenie investičnej rady,

- spôsob financovania v rámci celého systému JHF,
- popisuje investičnú stratégiu a plánovanie,
- obsahuje podmienky spracovania podnikateľského plánu ,
- špecifikuje činnosti a možnosti vo vzťahu k spoluinvestorom,
- špecifikuje oblasť oprávnených nákladov a systém ich zaúčtovania,
- špecifikuje spôsob monitorovania,
- vypracovanie správ o činnosti a audite,
- podmienky ukončenia a exitovú stratégiu,
- dátum účinnosti a iné všeobecné podmienky.

Súčasťou zmluvy o financovaní sú prílohy, ktoré obsahujú:

- a) investičnú stratégiu a návrh spôsobu implementácie rozpracovanú v podnikateľskom pláne
- b) monitorovanie implementácie v súlade s platnými podmienkami
- c) spôsob spracovania správ
- d) spôsob spracovania auditu
- e) exitovú stratégiu vo vzťahu k fondu samému a operačným programom, z ktorých sa poskytujú príspevky

3. Podmienky a mechanizmus finančných tokov

Alternatíva 2A predpokladá s vedením základného zúčtovacieho miesta na úrovni Štátnej pokladnice, podľa podmienok vedenia účtu v Štátnej pokladnici, s dispozičným právom EIF podľa podmienok stanovených investičnou radou. Klientom a vlastníkom účtu v Štátnej pokladnici bude Ministerstvo financií SR a dispozičné právo k účtu bude mať EIF.

Jednotliví sprostredkovatelia budú vykazovať vo svojich pasívach alokácie z JHF ako prostriedky zverené na správu a riadenie produktov v zmysle podnikateľských plánov.

Podkladom pre nastavenie finančných tokov je investičný plán navrhnutý EIF a schválený investičnou radou, ktorý obsahuje:

- štruktúru produktov portfólia,
- systém finančných prevodov a transakcií,
- časový harmonogram využitia fondu podľa jednotlivých produktov,
- popisuje implementačný proces vo vzťahu k výberu finančných sprostredkovateľov,
- špecifikuje náklady súvisiace s implementáciou.

Alternatíva predpokladá priamu účasť zástupcov riadiacich orgánov, EIF, ÚV SR a MF SR v orgánoch JHF/SPV. Ostatné vzťahy medzi JHF, EIF, sprostredkovateľskými inštitúciami sú zhodné s alternatívou č. 2B.

ALTERNATÍVA č. 2B

Priame zadanie pre EIF + SPV ako samostatný právny subjekt vlastnený národnou inštitúciou (SZRB, a.s)

V prípade priameho zadania EIF, bude holdingovým fondom EIF a SPV a EIF ako manažér holdingového fondu bude mať právomoc disponovať prostriedkami holdingového fondu (holdingovým fondom bude EIF a SPV s vlastnou právnou subjektivitou – spol. s r. o.) na základe rámcovej zmluvy medzi SR a EIF (zmluva o delegovaní riadenia prostriedkov z ERDF určených na podporu MSP). Rámcová zmluva bude obsahovať aj možnosť jej vypovedania a ukončenia právneho vzťahu. Právna dokumentácia, ktorá bude riešiť vzájomné vzťahy medzi riadiacimi orgánmi, SPV a EIF je predložená v rámci tohto materiálu. EIF ako manažér SPV, by implementoval finančné nástroje schválené riadiacimi orgánmi v rámci navrhovaného portfólia prostredníctvom existujúcich domácich inštitúcií (napr. SZRB, a. s. a NARMSP) a s finančným zapojením privátneho sektora. NARMSP poskytne prostriedky holdingovému fondu ako investor. V tomto prípade má hlavnú zodpovednosť voči riadiacim orgánom EIF (inštitúcia EÚ) ako manažér holdingového fondu. V zmysle výkladu EK týkajúceho sa finančného inžinierstva v programovom období 2007 – 2013 zo dňa 16. júla 2007 poskytnutím grantu holdingovému fondu nestrácajú príslušné orgány zodpovednosť za zdroje holdingového fondu a zodpovednosť za prijímateľa ako takého, ktorým je holdingový fond. Poskytnutie grantu nemá vplyv na definované funkcie a zodpovednosti za riadenie, certifikáciu a audit vo vzťahu následných investícií z príspevkov operačných programov do nástrojov finančného inžinierstva, do podnikov – predovšetkým MSP. V tejto súvislosti treba venovať pozornosť príslušným požiadavkám na kontrolu a audit uvedených v nariadeniach štrukturálnych fondov s cieľom zabezpečiť správne využitie verejných financií. Audit bude vykonávať orgán auditu, ktorý vykonáva a zabezpečuje úlohy vyplývajúce z článku 62 nariadenia 1083/2006. Orgán auditu je orgánom verejnej moci poverený Slovenskou republikou vykonávaním auditov príslušných operačných programov v súlade s uvedeným článkom 62 nariadenia 1083/2006. V prípade prijímateľa grantu má zodpovednosť za monitorovanie, hodnotenie a predkladanie správ riadiaci orgán, v prípade holdingového fondu má zodpovednosť za monitorovanie, hodnotenie a predkladanie správ manažér holdingového fondu vo vzťahu k riadiacemu orgánu.

ALTERNATÍVA č. 3

Národná finančná inštitúcia na základe zákona.

Zadanie národnej finančnej inštitúcie, ktorej by táto právomoc mala byť daná zákonom popisujúcim implementáciu iniciatívy JEREMIE. Tento zákon by musel byť kompatibilný so Zmluvou o založení EÚ. V prípade výberu tejto alternatívy je potrebné pripraviť a schváliť zákon, ktorý by implementáciu iniciatívy JEREMIE upravil a súčasne by určil finančnú inštitúciu, ktorá implementáciu uskutoční, napr. „zákon o JEREMIE“. Podľa záverov výboru COCOF týkajúcich sa finančného inžinierstva v programovom období 2007 – 2013 zo dňa 16. júla 2007 EK usmerňuje národné authority v tom zmysle, aby ustanovili takýmto zákonom na výkon finančného inžinieringu domáce inštitúcie, ktoré majú na tento výkon dostatočné skúsenosti a kompetencie – ako na trhu (skúsenosti s implementáciou nástrojov finančného inžinieringu) tak aj vo vzťahu k EK (predkladanie správ, monitorovanie a hodnotenie a pod.). Tento zákon okrem vyššie spomenutého zadefinovania príslušnej finančnej inštitúcie musí

obsahovať ciele štátnej politiky a zdôvodnenie priameho výberu a poskytnutia grantu príslušnej finančnej inštitúcií. Ďalej musí obsahovať zdôvodnenie, že takáto inštitúcia má dostatočnú kvalifikáciu na úspešné plnenie úloh holdingového fondu. Z doterajších skúseností však vyplýva, že SR má inštitúcie, ktoré sa zaoberajú nástrojmi finančného inžinierstva napr. SZRB, a. s., EXIMBANKA SR a NARMSP, avšak nemá národnú inštitúciu, ktorá by implementovala nástroje finančného inžinierstva v plnom cykle implementácie až po konečné zúčtovanie voči rozpočtu EK a audit závierky. Z uvedeného teda vyplýva, že SR v súčasnosti nemôže deklarovať, že má inštitúciu, ktorej by mohla zveriť implementáciu iniciatívy JEREMIE v zmysle vyššie uvedených požiadaviek. Bez ohľadu na úspešnosť implementácie môže audit EK napadnúť samotnú legislatívu, ktorá nemôže vzhľadom na aktuálnu situáciu v SR priamo zadať implementáciu konkrétnej inštitúcii a spochybniť tak oprávnenosť čerpania prostriedkov cez takúto inštitúciu. Takáto kontrola EK však prebehne priebežne alebo až ex post. Ak sa teda uplatní tento postup, môže sa stať, že v priebehu implementácie alebo až po roku 2015 by mohli príslušné authority EK vyjadriť svoje pochybnosti s oprávnenosťou postupu v zmysle prijatej národnej legislatívy („zákon o Jeremie“), pričom riziko neoprávneného čerpania prostriedkov a následne vrátenia prostriedkov Európskej komisii je v súčasnosti značne vysoké. Zodpovednosť za implementáciu voči riadiacim orgánom by mala národná finančná inštitúcia.

Uvedený materiál bol schválený uznesením vlády č. 951 zo 17.12.2008. Zároveň bola vládou schválená alternatívu č. 2 B implementácie Iniciatívy JEREMIE v Slovenskej republike v programovom období 2007 – 2013.

5. DÔVODY VYUŽITIA INICIATÍVY JEREMIE V RÁMCI OPERAČNÉHO PROGRAMU ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

V zmysle Uznesenia vlády SR č. 752 z 21. októbra 2009 k návrhu realokácie finančných prostriedkov z Operačného programu Informatizácia spoločnosti do Operačného programu Konkurencieschopnosť a hospodársky rast a zmeny Operačného programu Životné prostredie v nadväznosti na implementáciu iniciatívy JEREMIE a návrhu Dodatku č. 1 k Rámcovej zmluve o implementácii Iniciatívy JEREMIE v SR medzi Slovenskou republikou a Európskym investičným fondom vyplynulo ministrom Životného prostredia:

- ☐ vypracovať návrh na zmenu Operačného programu Životné prostredie v súvislosti s vyčlenením alokácie na implementáciu iniciatívy JEREMIE a predložiť ho na schválenie Monitorovaciemu výboru pre Operačný program Životné prostredie *do 5. decembra 2009*
- ☐ predložiť návrh zmeny Operačného programu Životné prostredie na schválenie Európskej komisii *do 10 dní od schválenia Monitorovacím výborom pre Operačný program Životné prostredie*

- podpísať Zmluvu o financovaní s Európskym investičným fondom a zabezpečiť jej vykonávanie *do 10 dní od podpisu Dodatku č. 1 k Rámcovej zmluve o implementácii Iniciatívy JEREMIE v SR medzi Slovenskou republikou a Európskym investičným fondom*
- v spolupráci s ministrom financií vyčleniť v roku 2010 v rámci Operačného programu Životné prostredie sumu 27 mil. eur z prostriedkov Európskeho fondu regionálneho rozvoja a z prostriedkov štátneho rozpočtu na spolufinancovanie k prostriedkom Európskeho fondu regionálneho rozvoja sumu 4 764 706 eur na inovatívne finančné nástroje pre programové obdobie 2007 – 2013

Zmeny OP ŽP v súvislosti s implementáciou iniciatívy JEREMIE priamo vyplývajú z vyššie uvedeného Uznesenia vlády SR. Čo sa týka alokovania čiastky z OPŽP prostredníctvom finančného nástroja JEREMIE, je potrebné rešpektovať čl. 44 všeobecného nariadenia, v súlade s ktorým môžu byť výdavky na operácie, obsahujúce príspevky na podporu nástrojov finančného inžinierstva, financované iba zo štrukturálnych fondov. V prípade OP ŽP teda implementácia finančného nástroja JEREMIE prichádza do úvahy iba v prípade prioritných osí financovaných z ERDF, konkrétne v prípade prioritnej osi 3 Ochrana ovzdušia a minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy, v rámci ktorej sa podpora poskytuje taktiež malým a stredným podnikom. Ďalšou prioritnou osou OP ŽP, financovanou z ERDF, je prioritná os 5 Ochrana a regenerácia prírodného prostredia a krajiny, v ktorej prípade však z dôvodu, že vzhľadom na charakter oprávnených aktivít nie sú malé a stredné podniky oprávnenými prijímateľmi, neprichádza využitie iniciatívy JEREMIE do úvahy. Uznesením vlády SR č. 752/2009 bola zároveň stanovená aj finančná čiastka, ktorú je v rámci OP ŽP potrebné vyčleniť na implementáciu iniciatívy JEREMIE, preto sa navrhovaná zmena OP ŽP predkladá iba v jednom variantnom riešení.

Hlavným dôvodom vyčlenenia finančných prostriedkov z Operačného programu Životné prostredie je okrem Uznesenia vlády SR najmä niekoľko výhod, ktoré so sebou prináša implementácia finančného nástroja JEREMIE.

Hlavné prínosy a dôvody vyčlenenia finančných prostriedkov z OPŽP pre malé a stredné podniky :

- v rámci JEREMIE môžu byť podporený aj podnikatelia, ktorý nemajú k dispozícií žiadne zdroje
- v rámci JEREMIE má podnikateľ finančné prostriedky k dispozícií ihneď
- finančný nástroj JEREMIE je v porovnaní s grantovou pomocou je postavený na báze revolvingu, čo predstavuje možnosť využiť podporu neobmedzeného počtu malých a stredných podnikov aj po roku 2015
- JEREMIE nedeformuje svojou činnosťou prirodzené trhové prostredie
- vzhľadom na fakt, že finančné prostriedky z JEREMIE sú návratného charakteru, vytvárajú tlak na finančnú disciplínu a zodpovednosť.

6. PREHLAD PROJEKTOV V OBLASTI OCHRANY OVZDUŠIA PODPORENÝCH V PROGRAMOVOM OBDOBÍ 2004 – 2006 V RÁMCI OP ZI Z HLADISKA PODIELU SME´S NA CELKOVOM POČTE PRIJÍMATEĽOV

V rámci Operačného programu Základná infraštruktúra (OP ZI) bola ochrana ovzdušia podporená prostredníctvom opatrenia 2.2 Zlepšenie a rozvoj infraštruktúry na ochranu ovzdušia. Opatrenie bolo zamerané na dosiahnutie súladu najmä s nasledujúcimi smernicami EÚ: Smernica 2001/80/ES o obmedzení emisií z veľkých spaľovacích zariadení, smernice 96/62/ES, 99/30/ES, 2000/69/ES a 92/72/EHS o kvalite ovzdušia. Opatrenie malo prispieť k zníženiu znečisťovania ovzdušia škodlivými látkami, najmä tuhými znečisťujúcimi látkami oxidu siričitého a oxidov dusíka, ako aj k zníženiu emisií skleníkových plynov. Opatrenie bolo zamerané aj na zlepšenie kvality ovzdušia v sídlach prostredníctvom zavádzania technológií znižujúcich znečisťovanie ovzdušia ako aj nízko-emisných technológií v rôznych sférach výroby.

Realizácia opatrenia sa opierala najmä o nasledujúce aktivity:

- ☐ zmena palivovej základne energetických zdrojov, s dôrazom na nízko emisné a obnoviteľné zdroje;
- ☐ inštalácia technológií na zníženie vypúšťania emisií do ovzdušia vrátane monitoringu;

OP ZI bol v oblasti ochrany ovzdušia zameraný na nasledovné ciele:

Aktivity na zníženie emisií základných látok znečisťujúcich ovzdušie (SO₂, NO_x, CO, C_xH_y, tuhých emisií) a ťažkými kovmi, splnenie záväzkov vyplývajúcich z Kjótskeho protokolu v oblasti znižovania emisií skleníkových plynov, využívanie environmentálne priaznivých palív a energetických zdrojov, a podporu výraznejšieho využívania obnoviteľných zdrojov energie a racionálneho využívania neobnoviteľných zdrojov energie.

Strednodobé ciele (2003 - 2007):

- ☐ dosiahnuť taký vývoj emisií skleníkových plynov do r. 2005, ktorý preukázateľne povedie k splneniu záväzku Kjótskeho protokolu;
- ☐ dobudovať Národný emisný inventarizačný systém (NEIS) na úroveň súladu s požiadavkami čl. 5 protokolu a rozhodnutia 1999/296 (Council Decision 1999/296/EC of 26 April 1999 amending Decision 93/389/EEC for a monitoring mechanism of Community CO₂ and other greenhouse gas emissions) do r. 2004.

Dlhodobé ciele (2008 - 2020):

- ☐ znížiť podiel SR na zmene klímy redukciou emisií skleníkových plynov v období 2008 - 2012 - splnenie záväzkov Kjótskeho protokolu: zníženie emisií skleníkových plynov v období 2008 - 2012 o 8% v porovnaní s rokom 1990. V absolútnom vyjadrení to znamená, že agregované emisie skleníkových plynov v SR nesmú v päťročnom období 2008 - 2012 prekročiť 333,6 mil. t;

- ☐ vytvoriť východiská pre predpokladané druhé cieľové obdobie: zabezpečenie ďalších 5 % redukcie oproti cieľu Kjótskeho protokolu na využitie v druhom cieľovom období (čl. 3 ods. 13 protokolu).
- ☐ dosiahnuť kontrolu nad vývojom emisií skleníkových plynov tak, aby trend rastu bol postupne zmiernovaný až po stabilizáciu v období po roku 2015. S primeraným predstihom vypracovať stratégiu na dosiahnutie poklesu emisií GHG.

Hlavnými merateľnými výstupmi v rámci OP ZI boli:

- ☐ zníženie emisií znečisťujúcich látok a skleníkových plynov
- ☐ zníženie množstva emisií na jedného obyvateľa
- ☐ dosiahnutie stanoveného stupňa (%) využívania obnoviteľných zdrojov energie,

Konečnými prijímateľmi v rámci OPZI boli:

- ☐ regionálna samospráva
- ☐ miestna samospráva
- ☐ štátna správa
- ☐ podnikateľské subjekty

V prípade podnikateľských subjektov oprávnených na poskytnutie pomoci v rámci OPZI bola pomoc poskytovaná malým a stredným podnikom ako aj veľkým podnikom prostredníctvom schémy štátnej pomoci.

V programovom období 2004 - 2006 bolo v Opatrení 2.2 OP ZI schválených a realizovaných 35 projektov v celkovej výške poskytnutého nenávratného finančného príspevku (NFP) 1 490 045 653,67 EUR. V rámci Opatrenia 2.2 OP ZI boli MSP príjemcami pomoci pri deviatich projektoch v objeme NFP 232 833 402,73 EUR. Podiel projektov, kde boli príjemcami pomoci MSP sa na celkovej výške poskytnutého nenávratného finančného príspevku podieľal pätnástimi percentami. Tento nízky podiel projektov MSP na celkovom počte podporených projektov môže byť dôsledkom viacerých faktorov. Jedným z hlavných faktorov je obmedzený prístup MSP k finančným zdrojom potrebným na spolufinancovanie projektov. Ďalším obmedzením pre MSP pri realizácii projektov prostredníctvom OP ZI boli náročné požiadavky pre vypracovanie projektov a príliš obmedzujúce zmluvné podmienky, ktoré nebrali do úvahy dynamický vývoj podnikateľského prostredia. V rámci OP ZI bola stanovená maximálna výška NFP pre projekty verejného sektora na 95 % celkových oprávnených nákladov projektu. Oproti tomu, maximálna výška NFP pre projekty súkromného sektora bola stanovená na 65 % celkových oprávnených nákladov projektu v prípade MSP. Tieto dôvody spôsobili prevahu projektov verejného sektora nad projektmi súkromného sektora.

Výhodami podpory projektov súkromného sektora (MSP) oproti projektom verejného sektora je potenciálne vyšší počet podporených projektov, čo vyplýva z nižšieho percenta financovania z prostriedkov ERDF a ŠR. Ďalšími výhodami podpory MSP je vyššia efektívnosť fungovania projektov a vyšší inovačný potenciál MSP.

Na základe uvedených skutočností je možné konštatovať, že operačný program OP ZI neprispel výraznejším spôsobom k podpore MSP.

7. IDENTIFIKÁCIA AKTIVÍT VHODNÝCH NA VYUŽITIE V RÁMCI JEREMIE, ZHODNOTENIE PROJEKTOV A DOPADOV IMPLEMENTÁCIE INICIATÍVY JEREMIE NA PLNENIE CIEĽOV PRIORITNEJ OSI 3

Operačný program Životné prostredie podporuje projekty v oblasti ochrany ovzdušia prostredníctvom prioritnej osi 3 Ochrana ovzdušia a minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy.

Špecifickým cieľom prioritnej osi 3 je znižovanie emisií základných a ostatných znečisťujúcich látok, minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy vrátane podpory obnoviteľných zdrojov energie v súlade s legislatívou EÚ a SR.

Operačné ciele:

3.1 Ochrana ovzdušia

Dôvodom stanovenia tohto cieľa je predovšetkým potreba dosiahnutia dobrej kvality ovzdušia na území SR, pri ktorej nebude dochádzať k prekračovaniu limitných hodnôt určených znečisťujúcich látok. Ďalším dôvodom je potreba napĺňania záverov Tematickej stratégie o znečistení ovzdušia a požiadaviek na dodržanie určených národných emisných stropov, ktoré vyplývajú z legislatívy EÚ, ale aj z medzinárodných dohovorov.

Ciele Tematickej stratégie o znečistení ovzdušia sa budú naplňať transpozíciou a implementáciou predpisov EÚ, dosiahnutím ustanovených technických požiadaviek na prevádzku zdrojov znečisťovania ovzdušia, ktorými sa obmedzujú množstvá vypúšťaných znečisťujúcich látok. Je ale zrejmé, že v súlade s cieľmi uvedenej tematickej stratégie bude potrebné ďalej znižovať koncentráciu znečisťujúcich látok v ovzduší, a tým aj zdravotné riziká z toho vyplývajúce, aj opatreniami nad rámec súčasných právnych predpisov EÚ.

V predpisoch EÚ je problematika ochrany ovzdušia rozdelená na časť **kvality ovzdušia** a **emisnú časť**. Preto sa toto rozdelenie používa aj pre účely vymedzenia typov aktivít podporovaných v rámci toho operačného cieľa.

Kvalita ovzdušia je definovaná obsahom určitých látok v ovzduší (najmä tuhé častice PM₁₀, PM_{2,5}, NO_x, ozón, SO₂ a polyaromatické uhlíkovodíky - PAH). Dosiahnutie dobrej **kvality ovzdušia** na celom území SR pre všetky znečisťujúce látky, ktoré majú stanovené limitné hodnoty, resp. cieľové hodnoty, patrí medzi strategické a kľúčové úlohy ochrany ovzdušia nielen na Slovensku, ale aj v Európe.

Z hľadiska kvality ovzdušia sú hlavnými problémami na Slovensku prekročovanie, resp. riziko prekročovania limitných hodnôt znečisťujúcich látok, pre ktoré sa kvalita ovzdušia sleduje (najmä tuhé suspendované častice PM₁₀, PM_{2,5}, NO_x, ozón, SO₂ a PAH), prekročovanie kritických záťaží (vysoké depozície) zlúčenín síry a dusíka, prekročovanie kritických úrovní pre ozón. Riešenie tohto problému si vyžaduje výraznú redukciu emisií PM₁₀, PM_{2,5}, SO₂, NO_x, benzénu, VOC – prekurzorov ozónu, NH₃, ťažkých kovov a PAH. Kvalita ovzdušia je komplexný problém. S cieľom dosiahnutia vyhovujúcej kvality ovzdušia alebo jej zlepšenia je preto potrebné zamerať sa jednak na stacionárne zdroje znečisťovania ovzdušia (individuálne inštalácie), ako aj na mobilné zdroje (dopravné zariadenia) i plošné

zdroje (frekventované cestné komunikácie, voľné priestranstvá v intravilánoch bez vegetácie a pod.).

Emisie znečisťujúcich látok zo zdrojov znečisťovania ovzdušia sú regulované legislatívnymi predpismi. Dodržiavanie emisných limitov týmito zdrojmi je nevyhnutné opatrenie vedúce k lepšej ochrane ovzdušia. Náhrada zastaraných technológií najlepšimi dostupnými technológiami, dosiahnutie ďalších prísnejších požiadaviek na prevádzku zdrojov a inštalácia kontinuálneho monitorovania emisií patria medzi nevyhnutné opatrenia, ktoré je potrebné v tejto oblasti neodkladne realizovať.

Operačný cieľ je napĺňaný prostredníctvom podpory aktivít zameraných najmä na:

- ☐ znižovanie emisií základných a ostatných znečisťujúcich látok v ovzduší najmä tuhých znečisťujúcich látok (PM₁₀, PM_{2,5}), SO₂, NO_x, benzénu, VOC, NH₃, ťažkých kovov a PAH
- ☐ zníženie emisií znečisťujúcich látok z verejnej dopravy prioritne v oblastiach vyžadujúcich osobitnú ochranu ovzdušia
- ☐ riešenie kvality ovzdušia a skvalitňovanie a odbornú podporu monitorovania emisií a kvality ovzdušia podľa požiadaviek EÚ, ako aj skvalitnenie Národného emisného informačného systému (NEIS)

V rámci aktivít zameraných na **znižovanie emisií základných a ostatných znečisťujúcich látok v ovzduší** sú podporované najmä projekty v zariadeniach – znečisťovateľoch ovzdušia, ktoré progresívne znižujú emisie znečisťujúcich látok do ovzdušia a tým prispievajú k znižovaniu ich obsahu v ovzduší. To napomôže splneniu limitných hodnôt znečisťujúcich látok ovzduší, ktoré sú v súčasnosti prekračované a tým aj požiadaviek vyplývajúcich z Tematickej stratégie o znečistení ovzdušia. Príkladom aktivít tohto typu sú opatrenia na zdrojoch znečisťovania ovzdušia (verejných aj súkromných) zamerané na zamedzenie alebo zníženie emisií do ovzdušia (napr. zmena surovinovej základne s nižším obsahom/vznikom emisií znečisťujúcich látok, zmena princípu technológie výroby, ktorej výsledkom je zníženie emisií, inštalácia účinnejších odlučovačov tuhých látok, desulfurizačných zariadení alebo zariadení na odstránenie NO_x z emisií ako vyžadujú smernice). V danom prípade bude podpora zameraná na zdroje emitujúce znečisťujúce látky toho druhu, k prekračovaniu limitných hodnôt ktorých v danej oblasti riadenia kvality ovzdušia dochádza. Zároveň sa bude prihliadať aj na mieru vplyvu daného zdroja znečisťovania na kvalitu ovzdušia v príslušnej oblasti, t. j. objem produkovaných emisií.

Predmetom podpory je tiež realizácia aktivít v oblastiach riadenia kvality ovzdušia, ktoré vyplývajú z programov na zlepšenie kvality ovzdušia, prípadne z akčných plánov znižovania emisií, vypracovaných krajskými úradmi životného prostredia.

V prípade súkromného sektora je podpora v súlade s pravidlami štátnej pomoci pre životné prostredie orientovaná na projekty smerujúce k znižovaniu emisií nad rámec požiadaviek smerníc EÚ, ktoré je však nutné pre dosiahnutie vyhovujúcej kvality okolitého ovzdušia. Ide o projekty zamerané na dosiahnutie výraznejšie nižších emisií v porovnaní so štandardným stavom technológií v existujúcich zdrojoch znečisťovania ovzdušia; na znižovanie emisií VOC₃₀ v podnikoch, spadajúcich pod smernicu 99/13/ES₃₁, nad rámec požiadaviek smernice (napr. inštalácia katalytických alebo termooxidačných jednotiek, prechod na neformaldehydové technológie nízkoteplotnej sterilizácie apod.); na obmedzenie

využívania organických rozpúšťadiel v podnikoch, spadajúcich pod smernicu 2004/42/ES32, nad rámec príslušnej smernice (napr. zavedenie výroby a použitia vodou riediteľných farieb, lakov a lepidiel vo výrobných procesoch); na realizáciu opatrení v existujúcich zariadeniach na spaľovanie nebezpečných nemocničných odpadov nad rámec Smernice 2000/76/ES (tzn. projekty zamerané na zníženie emisií výrazne pod platné emisné limity, zavedenie kontinuálneho monitoringu emisií alebo jeho zdokonalenie atď.).

Aktivity zamerané na zníženie emisií znečisťujúcich látok z verejnej dopravy sú realizované prioritne v oblastiach vyžadujúcich osobitnú ochranu ovzdušia, najmä v oblastiach znečistených vplyvom dopravy. Dôvodom podpory týchto aktivít je skutočnosť, že doprava, t. j. mobilné zdroje znečisťovania sú významným emitentom prachu, NO_x, VOC. Predmetom podpory bude najmä plynofikácia autobusov verejnej dopravy (mestskej aj medzimestskej) a budovanie CNG čerpacích staníc; náhrada autobusovej verejnej dopravy trolejbusovou dopravou alebo električkovou dopravou.

Predmetom podpory sú tiež aktivity zamerané na riešenie kvality ovzdušia a skvalitňovanie a odbornú podporu monitorovania emisií a kvality ovzdušia podľa požiadaviek EÚ, ako aj skvalitnenie Národného emisného informačného systému (NEIS).

3.2 Minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy vrátane podpory obnoviteľných zdrojov energie

Jedným z dôvodov zaradenia uvedeného operačného cieľa do prioritnej osi je potreba plnenia prijatých medzinárodných záväzkov v oblasti znižovania emisií skleníkových plynov. Ďalším dôvodom sú aktivity (inventarizácia a projekcia emisií skleníkových plynov) spojené s transpozíciou a implementáciou smernice 2004/101/ES, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 2003/87/ES o vytvorení systému obchodovania s kvótami emisií skleníkových plynov v rámci Spoločenstva s ohľadom na projektové mechanizmy Kjótskeho protokolu.

V súvislosti so záväzkami v oblasti znižovania emisií skleníkových plynov a zároveň aj so záväzkami v oblasti zlepšovania kvality ovzdušia sú v rámci tohto operačného cieľa podporované aktivity smerujúce k znižovaniu emisií skleníkových plynov a zároveň k znižovaniu emisií základných a ostatných znečisťujúcich látok v ovzduší, najmä tuhých znečisťujúcich látok (PM₁₀, PM_{2,5}), SO₂, NO_x, benzénu, VOC, NH₃, ťažkých kovov a PAH.

Pretože najvýznamnejším zdrojom emisií skleníkových plynov je spaľovanie fosílnych palív, účinným spôsobom znižovania emisií skleníkových plynov je využívanie obnoviteľných zdrojov energie. Vzhľadom na to, že vo väčšine prípadov ním spolu so znižovaním emisií skleníkových plynov dochádza zároveň k znižovaniu emisií základných znečisťujúcich látok, podpora uvedenej aktivity patrí z hľadiska životného prostredia k prioritám. Jej realizáciou bude lepšie a účinnejšie dosiahnutý výsledný pozitívny environmentálny dopad. Z dôvodu, že zdroje na výrobu tepla (spaľovacie procesy v teplárňach) vrátane malých zdrojov (domácností) majú vzhľadom na ich rozšírenosť a distribúciu výrazný vplyv na produkciu emisií skleníkových plynov, je v záujme zabezpečenia ochrany ovzdušia a predchádzania nepriaznivým vplyvom klimatických zmien potrebné zamerať sa práve na oblasť výroby tepla.

Operačný cieľ je napĺňaný prostredníctvom podpory aktivít zameraných najmä na:

- ☐ znižovanie emisií skleníkových plynov spolu so znižovaním emisií základných znečisťujúcich látok v oblasti výroby tepla, vrátane zmeny palivovej základne energetických zdrojov v prospech využívania obnoviteľných zdrojov
- ☐ skvalitňovanie monitorovania, inventarizácie a projekcií emisií skleníkových plynov; štúdie dopadov klimatických zmien na zložky životného prostredia, vrátane analýzy ekonomických nákladov; zvyšovanie verejného povedomia a úrovne poznatkov z oblasti zmeny klímy, analýzu nástrojov na podporu horizontálnej spolupráce v oblasti zmeny klímy a propagáciu výsledkov aktivít

V rámci aktivít zameraných na **znižovanie emisií skleníkových plynov spolu so znižovaním emisií základných znečisťujúcich látok v oblasti výroby tepla** sú podporované najmä projekty zmeny palivovej základne v prospech menej uhlíkatých palív a obnoviteľných zdrojov energie (biomasa, slnečná energia, geotermálna energia) zacielené na zníženie emisií skleníkových plynov spolu so znižovaním emisií základných znečisťujúcich látok v oblasti výroby tepla, aj v kombinácii s kogeneráciou (súčasťou projektov môžu byť aj opatrenia na zníženie energetických strát objektov a u projektov zameraných na znižovanie emisií základných znečisťujúcich látok na zdroji tepla aj výstavba alebo rekonštrukcia primárnych rozvodov systémov centrálného zásobovania teplom za podmienky, že zdroj tepla aj rozvody vlastní jeden žiadateľ). Podporované budú tiež projekty na inštaláciu tepelných čerpadiel za účelom náhrady produkcie tepla a teplej vody z neobnoviteľných zdrojov.

8. IDENTIFIKÁCIA AKTIVÍT V RÁMCI PRIORITNEJ OSI 3 VHODNÝCH NA VYUŽITIE V RÁMCI JEREMIE

V zmysle Programového manuálu Operačného programu Životné prostredie sú malí a strední podnikatelia oprávnenými prijímateľmi v rámci prioritnej osi 3 u nasledujúcich aktivít:

V oblasti ochrany ovzdušia

I. skupina: znižovanie emisií základných a ostatných znečisťujúcich látok v ovzduší najmä tuhých znečisťujúcich látok (PM10, PM2,5), SO₂, NO_x, benzén, VOC, NH₃, ťažkých kovov a PA

- ☐ projekty zamerané na zníženie emisií znečisťujúcich látok do ovzdušia zo stacionárnych zdrojov znečisťovania ovzdušia inštaláciou BAT technológií (nie koncových technológií), ktorými sa dosiahnu sprísnené požiadavky podľa nových predpisov EÚ (napr. zmena palivovej základne na environmentálne prijateľnejšie palivo (*nie obnoviteľný zdroj energie*), zmena surovinovej základne s nižším obsahom resp. vznikom emisií znečisťujúcich látok, zmena princípu technológie výroby, ktorej výsledkom je zníženie emisií);

- ☐ projekty zamerané na zavádzanie progresívnych technológií a technických opatrení umožňujúcich znižovanie emisií prchavých organických látok zo zdrojov znečisťovania ovzdušia;
- ☐ technologické opatrenia na znižovanie obsahu VOC v regulovaných výrobkoch podľa smernice 2004/42/ES15 o obmedzení emisií prchavých organických zlúčenín unikajúcich pri používaní organických rozpúšťadiel v určitých farbách a lakoch a vo výrobkoch na povrchovú úpravu vozidiel a o zmene a doplnení smernice 1999/13/ES (napr. prechod výroby farieb a lakov a iných výrobkov na farby a laky obsahujúce menej VOC);
- ☐ technologické opatrenia umožňujúce znižovanie emisií VOC v zariadeniach spadajúcich pod smernicu 99/13/ES (v súlade s definíciami uvedenými v prílohe č. 1 uvedenej smernice), napr.:
 - ☐ prechod na použitie vodou riediteľných farieb, lakov a lepidiel vo výrobnom procese a iné opatrenia spĺňajúce definíciu počiatočnej investície;
- ☐ BAT technológie určené v integrovanom povolení pre spaľovacie energetické zariadenia s menovitým tepelným príkonom od 20 MW do 50 MW za účelom zosúladenia so smernicou č. 96/61/ES o IPKZ a spĺňajúce definíciu počiatočnej investície.

V oblasti minimalizácie nepriaznivých vplyvov zmeny klímy vrátane podpory obnoviteľných zdrojov energie

I. skupina: Znižovanie emisií skleníkových plynov spolu so znižovaním emisií základných znečisťujúcich látok v oblasti výroby tepla, vrátane zmeny palivovej základne energetických zdrojov v prospech využívania obnoviteľných zdrojov

Vhodné na podporu sú len projekty existujúcich energetických podnikov, ktorých hlavným výrobným programom je výroba tepla a teplej vody a sú zacielené na zníženie emisií skleníkových plynov spolu so znižovaním emisií základných znečisťujúcich látok a to:

- ☐ projekty zmeny palivovej základne v prospech obnoviteľných zdrojov energie (biomasa vrátane bioplynu, slnečná energia, geotermálna energia) na technologickom zariadení na výrobu tepla a teplej úžitkovej vody v kombinácii s kogeneráciou alebo bez nej;
- ☐ výstavba alebo modernizácia primárnych a diaľkových rozvodov pre systémy centrálného zásobovania teplom¹⁸ (tzn. zlepšenie izolácie rozvodných potrubí a zníženie úniku energetických médií vrátane úprav výmenníkových staníc tepla) len ako súčasť projektu zmeny palivovej základne na zdroji tepla (prípadne aj v kombinácii s kogeneráciou) za podmienky, že zdroj tepla aj rozvody vlastní jeden subjekt - žiadateľ.

Všetky uvedené aktivity je v súlade s Programovým manuálom OPŽP možné považovať za aktivity, ktoré môžu byť podporované aj v rámci finančného nástroja JEREMIE. Nakoľko doposiaľ prostredníctvom JEREMIE nebola realizovaná podpora malých

a stredných podnikov, ktorých predmetom činnosti sú činnosti, ktoré majú vplyv na ovzdušie ako také, nie je možné vzhľadom na absenciu skúsenosti jasne zadefinovať najvhodnejšie aktivity na realizáciu.

V rámci prioritnej osi 3 bolo doposiaľ počas programového obdobia 2007 - 2013 vyhlásených niekoľko výziev na predkladanie žiadostí o nenávratný finančný príspevok. V rámci týchto výziev bolo podporených 31 žiadostí o nenávratný finančný príspevok, pričom iba u jedného z nich je prijímateľom malý podnik s nenávratným finančným príspevkom vo výške 3 647 618,71 EUR, čo predstavuje 5,15 % z celkovej sumy schválených projektov. Celkové príjmy projektu počas časového horizontu finančnej analýzy, tzn. doby životnosti je na úrovni 1 810 864,14 EUR. Z uvedeného možno konštatovať, že zo strany malých a stredných podnikateľov nebol doteraz v rámci OPŽP zaznamenaný enormný záujem o nenávratný finančný príspevok. Tento fakt je spôsobený najmä vysokou administratívnou náročnosťou pre splnenie podmienok poskytnutia pomoci z Európskeho spoločenstva prostredníctvom OPŽP a zdĺhavým procesom administrácie jednotlivých výziev. Práve preto je možné očakávať zvýšený záujem MSP o pomoc prostredníctvom JEREMIE.

9. VPLYV INICIATÍVY JEREMIE NA PLNENIE CIEĽOV PRIORITNEJ OSI 3

Využívanie inovatívnych foriem financovania v rámci štrukturálnych fondov je perspektívnym prostriedkom na urýchlenie dosahovania cieľov prioritnej osi 3 OP ŽP. V prípade Iniciatívy JEREMIE prichádzajú do úvahy nasledovné formy nepriamej štátnej pomoci:

- ☐ záručné schémy na úvery pre MSP,
- ☐ schémy na podporu začínajúcich podnikateľov,
- ☐ zvýhodnené úvery,
- ☐ technická pomoc pri tvorbe projektov PPP.

Iniciatíva JEREMIE nijakým spôsobom nespochybňuje ciele OP ŽP, ktoré sa majú dosiahnuť, ale je alternatívnym nástrojom, ktorým sa majú stanovené ciele dosiahnuť.

Jednou z hlavných úloh iniciatívy JEREMIE je vyplnenie medzery v dostupnosti kapitálu pre malých a stredných podnikateľov vytvorenej v dôsledku zlyhania trhu.

Výhodou Iniciatívy JEREMIE je flexibilita využívania finančných prostriedkov, ktoré má holdingový fond k dispozícii. V praxi to znamená, že holdingový fond môže pružne reagovať na hospodársky vývoj a to podporou projektov zameraných na tú oblasť hospodárstva, ktorá to v danej chvíli najviac potrebuje. Holdingový fond, v prípade že to bude potrebné, môže podporiť dosiahnutie cieľov prioritnej osi 3 OP ŽP vyššou sumou než aká bola holdingovému fondu z tejto prioritnej osi realokovaná. Tu je však potrebné poznamenať, že v prípade, ak budú finančné prostriedky holdingového fondu použité na podporu cieľov iných operačných programov, bude to znamenať nižší počet podporených projektov sledujúcich ciele prioritnej osi 3 OP ŽP.

Nespornou výhodou iniciatívy JEREMIE v porovnaní s priamou formou pomoci poskytovanej prostredníctvom schémy štátnej pomoci je fakt, že ide o poskytovanie návratnej pomoci, čo znamená že za rovnaké časové obdobie môže byť podporených viac projektov sledujúcich ciele konkrétnej prioritnej osi.

V prípade portfóliových záručných schém pre MSP sa očakáva možný dopad na trh až vo výške 10 – 15-násobku výšky záručného fondu. Využitie inovatívnych finančných nástrojov je oveľa výhodnejšie ako časovo a objemovo obmedzené pridelenie prostriedkov priamou formou.

Z uvedeného vyplýva, že implementácia iniciatívy JEREMIE by mala mať výrazne priaznivý vplyv na dosahovanie cieľov prioritnej osi 3 OP ŽP.

10. ZHODNOTENIE DOPADOV IMPLEMENTÁCIE INICIATÍVY JEREMIE NA PLNENIE UKAZOVATEĽOV PRIORITNEJ OSI 3

Programový manuál Operačného programu životné prostredie definuje nasledovné ukazovatele prioritnej osi 3:

Ukazovatele na úrovni operačného cieľa 3.1

	Názov ukazovateľa	Definícia	Informačný zdroj	Merná jednotka	Východisková hodnota r. 2006	Cieľová hodnota r. 2015
Ukazovatele výsledku	zníženie emisií znečisťujúcich látok prepočítané na referenčné tony SO ₂ (spolu za jednotlivé podporené projekty)	percentuálne zníženie emisií znečisťujúcich látok prepočítané na referenčné tony SO ₂	MŽP SR	%	45	30
	zníženie emisií prchavých organických látok (spolu za jednotlivé podporené projekty)	percentuálne zníženie emisií prchavých organických látok	MŽP SR a SHMÚ	%	0	20
	zníženie emisií znečisťujúcej látky PM ₁₀ vyjadrené v hmotnostnej jednotke g/100 km	percentuálne zníženie hmotnostného ekvivalentu emisií prepočítané na 100 km	MŽP SR	%	0	30
	počet podporených aktivít zameraných na znižovanie znečisťovania a znečistenia ovzdušia a počet podporených štúdií a analýz	počet podporených aktivít, štúdií a analýz	MŽP SR	počet	32	62
	počet projektov zameraných na	počet projektov zameraných na				

Ukazovatele výstupu	zníženie emisií znečisťujúcich látok z verejnej dopravy v oblastiach vyžadujúcich osobitnú ochranu ovzdušia	zníženie emisií znečisťujúcich látok z verejnej dopravy v oblastiach vyžadujúcich osobitnú ochranu ovzdušia	MŽP SR	počet	0	8
	počet zmodernizovaných a novo nainštalovaných monitorovacích staníc Národnej monitorovacej siete kvality ovzdušia	počet zmodernizovaných a novo nainštalovaných monitorovacích staníc Národnej monitorovacej siete kvality ovzdušia	MŽP SR	počet	0	25

Ukazovatele na úrovni operačného cieľa 3.2

	Názov ukazovateľa	Definícia	Informačný zdroj	Merná jednotka	Východisková hodnota r. 2006	Cieľová hodnota r. 2015
Ukazovatele výsledku	zníženie emisií skleníkových plynov (spolu za jednotlivé podporené projekty)	percentuálne zníženie emisií skleníkových plynov	MŽP SR	%	13	15
	redukcia emisií skleníkových plynov prepočítaných na CO ₂	množstvo emisií skleníkových plynov prepočítaných na CO ₂ ekvivalent	MŽP SR	tis. ton	124	234
	zvýšenie podielu výroby energie z obnoviteľných zdrojov na úrovni podporených projektov	percentuálne vyjadrenie zvýšenia podielu výroby energie z obnoviteľných zdrojov na úrovni podporených projektov	MŽP SR	%	0	10
	zvýšenie energetickej efektívnosti na úrovni podporených projektov	percentuálne vyjadrenie zvýšenia energetickej efektívnosti na úrovni podporených projektov	MŽP SR	%	0	15
	počet aktivít zameraných na znižovanie emisií skleníkových plynov a zmenu palivovej základne energetických	počet aktivít zameraných na znižovanie emisií skleníkových plynov a zmenu palivovej základne energetických	MŽP SR	počet	20	35

Ukazovatele výstupu	zdrojov na výrobu tepla a teplej vody v prospech obnoviteľných zdrojov energie a počet podporných štúdií a programov	zdrojov na výrobu tepla a teplej vody v prospech obnoviteľných zdrojov energie a počet podporných štúdií a programov				
---------------------	--	--	--	--	--	--

Implementácia iniciatívy JEREMIE by v zásade nemala mať negatívny vplyv na ukazovatele prioritnej osi 3. Realokácia finančných prostriedkov v prospech iniciatívy JEREMIE by mala prispieť k naplneniu ukazovateľov prioritnej osi 3. K tomu môže výraznou mierou prispieť aj skutočnosť, že ide o návratnú pomoc, čo umožní podporiť väčší počet projektov v porovnaní s priamou formou pomoci.

Najväčším rizikom implementácie iniciatívy JEREMIE je absencia skúseností s uplatňovaním nástrojov finančného inžinierstva vo vzťahu k projektom v oblasti životného prostredia v minulom programovom období. Vzhľadom na to nie je možné odhadnúť mieru záujmu malých a stredných podnikov o využitie návratnej formy financovania prostredníctvom iniciatívy JEREMIE. V prípade nízkeho záujmu žiadateľov sú možným rizikom v súvislosti so zmenami OP ŽP s cieľom vytvorenia podmienok pre implementáciu iniciatívy JEREMIE problémy s dosiahnutím stanovených ukazovateľov v rámci prioritnej osi 3. Uvedené riziko je nutné riešiť v rámci zmluvných vzťahov s EIF.

11. NÁVRH ZMIEN OP ŽP A PROGRAMOVÉHO MANUÁLU OP ŽP V SÚVISLOSTI S IMPLEMENTÁCIOU INICIATÍVY JEREMIE

Zmeny OP ŽP v nadväznosti na implementáciu iniciatívy JEREMIE sa svojím charakterom netýkajú štruktúry prioritných osí a v nich obsiahnutých aktivít, cieľov ani ukazovateľov OP ŽP.

Zmena sa prejaví doplnením základnej informácie o Iniciatíve JEREMIE do textovej časti OP ŽP, kap. 7.3.2 Synergia, komplementarita s ostatnými finančnými nástrojmi ES a úpravou relevantných tabuliek, kde bude doplnená nová kategória podľa formy financovania, a to kategória s kódom 04 Iné formy financovania s indikatívnou sumou prostriedkov z Európskeho fondu regionálneho rozvoja 27 000 000 EUR (v bežných cenách). Uvedená zmena tabuľkovej časti OP ŽP priamo vyplýva z uznesenia vlády SR č. 752 z 21. októbra 2009, ktorým sa priamo ukladá vyčleniť v rámci OP ŽP sumu 27 000 000 EUR z prostriedkov Európskeho fondu regionálneho rozvoja (ďalej len „ERDF“) a z prostriedkov štátneho rozpočtu na spolufinancovanie sumu 4 764 706 EUR na inovatívne finančné nástroje pre programové obdobie 2007 – 2013.

Zmena OP ŽP by mala vytvoriť možnosť implementácie Iniciatívy JEREMIE v súlade s uznesením vlády SR č. 752/2009.

Základným vstupom pre vykonanie zmeny OP ŽP v súvislosti s implementáciou iniciatívy JEREMIE je materiál Návrh realokácie finančných prostriedkov z Operačného programu Informatizácia spoločnosti do Operačného programu Konkurencieschopnosť

a hospodársky rast a zmeny Operačného programu Životné prostredie v nadväznosti na implementáciu Iniciatívy JEREMIE a návrh Dodatku č. 1 k Rámcovej zmluve o implementácii Iniciatívy JEREMIE v SR medzi Slovenskou republikou a Európskym investičným fondom, schválený uznesením vlády SR č. 752/2009. Z finančného hľadiska sú vstupom prostriedky Európskeho fondu regionálneho rozvoja (ERDF) a národného spolufinancovania zo štátneho rozpočtu, alokované v rámci OP ŽP na prioritnú os 3 Ochrana ovzdušia a minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy 10 v celkovej výške 180 000 000 EUR z ERDF a 31 764 706 EUR zo štátneho rozpočtu, z ktorých bude na implementáciu iniciatívy JEREMIE, spočívajúcu v poskytovaní návratnej formy podpory malým a stredným podnikateľom, vyčlenených 27 000 000 EUR z prostriedkov ERDF a 4 764 706 EUR z prostriedkov štátneho rozpočtu pre programové obdobie 2007 – 2013.

Zmeny OP ŽP, ktoré je potrebné vykonať v nadväznosti na implementáciu iniciatívy JEREMIE spočívajú v:

- *doplnení textovej časti OP ŽP, kapitoly 7.3.2 Synergia, komplementarita s ostatnými finančnými nástrojmi ES*, na ktorej konci sa vkladá text informujúci o využití iniciatívy JEREMIE v rámci OP ŽP s nasledujúcim obsahom:

V rámci OP ŽP bude využitá možnosť, vyplývajúca z článku 44 všeobecného nariadenia, v súlade s ktorým štrukturálne fondy (v prípade OP ŽP Európsky fond regionálneho rozvoja) môžu ako súčasť operačného programu financovať výdavky na operáciu, ktorá obsahuje príspevky na podporu nástrojov finančného inžinierstva, najmä pre malé a stredné podniky. Vychádzajúc z uvedeného legislatívneho rámca, v nadväznosti na materiály vypracované Ministerstvom financií SR, ku ktorým patrí najmä Návrh postupu implementácie iniciatívy JEREMIE v Slovenskej republike v programovom období 2007 – 2013, schválený uznesením vlády SR č. 785 z 19. septembra 2007 a Návrh na výber alternatívy implementácie holdingového fondu na základe rozpracovaných alternatív implementácie iniciatívy JEREMIE v Slovenskej republike v programovom období 2007 – 2013 a návrh implementačných dokumentov k iniciatíve JEREMIE, schválený uznesením vlády SR č. 951 zo 17. decembra 2008 a na základe Návrhu realokácie finančných prostriedkov z Operačného programu Informatizácia spoločnosti do Operačného programu Konkurencieschopnosť a hospodársky rast a zmeny Operačného programu Životné prostredie v nadväznosti na implementáciu Iniciatívy JEREMIE a návrh Dodatku č. 1 k Rámcovej zmluve o implementácii Iniciatívy JEREMIE v SR medzi Slovenskou republikou a Európskym investičným fondom, schváleného uznesením vlády SR č. 752 z 21. októbra 2009, bude v rámci OP ŽP implementovaný nástroj finančného inžinierstva JEREMIE.

- *úprave tabuľkovej časti OP ŽP*, a to:

- *v kap. 5.3 Prioritná os 3 Ochrana ovzdušia a minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy* bude v tabuľke s názvom Kategorizácia oblastí pomoci 2007 – 2013 pre prioritnú os 3 v riadku Forma finančného príspevku k súčasne uvedenému kódu 01 (označujúcemu formu finančného príspevku – nenávratná dotácia) doplnený kód 04 (slúžiaci na označenie iných foriem financovania – v danom prípade na označenie financovania návratnou formou prostredníctvom iniciatívy JEREMIE). Ostatné údaje v tabuľke pritom zostávajú zachované;

- v kap. 8.3 Rozdelenie príspevku z fondov do kategórií pomoci na úrovni OP ŽP bude v tabuľke č. 8.4 Informatívne rozdelenie príspevku z fondov do kategórií (v zmysle implementačného nariadenia EK, príloha č. II) dimenzie „Forma finančného príspevku“ doplnený nový riadok s kódom kategórie 04, formou financovania – Iné formy financovania a indikatívnou sumou prostriedkov (EUR v bežných cenách) v rámci kategórie 27 000 000 EUR. Zároveň sa zodpovedajúcim spôsobom o túto sumu zníži indikatívna suma prostriedkov (EUR v bežných cenách) v rámci kategórie 01 - Nenávratná dotácia, ktorá bude predstavovať 1 773 000 000 EUR. Celková suma prostriedkov alokovaných v rámci OP ŽP pritom zostane zachovaná a spolu predstavuje 1 800 000 000 EUR;

12. ZÁVER

Realokácia finančných prostriedkov v prospech iniciatívy JEREMIE nebude mať negatívny dopad na ciele a ukazovatele prioritnej osi 3 OP ŽP. Iniciatíva JEREMIE je vhodným nástrojom na vyrovnanie nedostatku úverových zdrojov použiteľných na financovanie environmentálnych projektov pre MSP.

Za predpokladu optimálneho nastavenia investičnej stratégie môže byť Iniciatíva JEREMIE účinným nástrojom na dosahovanie cieľov prioritnej osi 3 Operačného programu Životné prostredie a to hlavne využitím potenciálu malých a stredných podnikov. V kombinácii s priamymi formami pomoci môže prispieť k urýchleniu plnenia záväzkov Slovenskej republiky vyplývajúcich z členstva v Európskej únii. Hlavnou motiváciou malých a stredných podnikov pre realizáciu environmentálnych projektov prostredníctvom iniciatívy JEREMIE (aj napriek tomu, že ide o vo väčšine o neziskové projekty) je znižovanie energetických nákladov hospodárskej činnosti ako aj plnenie emisných obmedzení vyplývajúcich z medzinárodných dohôd. Najväčším prínosom iniciatívy JEREMIE pre plnenie cieľov a ukazovateľov prioritnej osi 3 Operačného programu Životné prostredie je potenciálne vyšší počet podporených environmentálnych projektov v porovnaní s priamymi formami pomoci.